

Цирцея

Ето ги глупците.

Мъже.

Животни.

Прасета.

Всъщност, има ли чак такава голяма разлика?

Дошли са тук, изтощени от странствания и бури, търсейки онова, което всеки мъж търси. Храна. Убежище. Една жена, която да се грижи за тях. Закрилата на майка им. Колко са досадни тези мъже!

Имате много здраве, скъпи мои моряци, които се биете в гърдите, че сте воини – мислех си, докато ги хранех. Командирът на тази малка експедиция, онзи Полит, изпълнен с илюзии, вижте го сега – той е най-глъстото прасе.

Наблюдавам ги доволна, като леко се потупвам по бедрото с тънката пръчка. Толкова малко беше нужно, за да ги превърна в животни. Една отвара. Тяхната лакомия. Лековеристото им. Моята пръчица беше само финалният шрих.

Усещам, че се приближава някой друг, може би някой закъснял? Отмятам назад на раменете си красивите къдрици, сплетени в плитчици, и тичам към вратата. Отварям бляскавите порти: онова, което виждам пред себе си, е много над очакванията ми.

Веднага схващам, че става дума за мъж, различен от останалите.

Има нещо похабено в него и в същото време нещо недокоснато. Нещо земно, което притежават само боговете или титаните, или столетниците. Но той не е нито бог, нито столетник.

Изучава ме с изпитателен поглед, кожата му има блясък, носи още аромата на морето и тук-там остатъци от сол по изнурените си ръце. Възхищавам се на силните му рамене, докато го каня да влезе и вече си го представям как лази – какъв славен трофей би бил – като животно в компанията на последните дошли преди него. Слагам го да седне на кресло, изработено със сребърни гвоздеи, и слагам пред него малко столче, за да си облекне краката.

Повтарям обичайните жестове: приготвям зловредната отвара и му я давам да я изпие до последната капка. Предлагам му храна. После го удрям с пръчицата, като му заповядвам да иде да се излегне в двора. Трябва да разбере кой командва тук.

Тогавя се случва неவிжданото: моята магия не действа.

Как е възможно? – питам се аз с облещени очи.

– Ти кой си, пътнике? Отде идеш? Кой е родът ти? Как можеш да си неподвластен на моите билета, освен да си по-хитър от самите магии?

Той е впериł гневни очи в мен и изведнџ разбирам всичко.

Сякаш винаги съм го познавала.

Защото отдавна съм предупредена. Спомням си пророчеството на Хермес Убиеца на Аргус, който беше ми предизвестил идването на героя от Троя. Хермес, този мошеник! Сигурно го е взел под закрилата си, обзалагам се, че му е дал *моли* с белите цветчета.

Гостът ми изважда меча от ножницата до бедрото си и се нахвърля върху мен, сякаш иска да ме убие, но аз хитро се преструвам, знам, че мъжете обичат да ни виждат покорни. Затова се правя, че се боя от него, заплаквам и падам на земята, като прегръщам краката му и се умилквам с медени думи:

– Ти си многоумелият Одисей, сега вече знам! Не бъди гневен към мен, аз мога да ти дам много неща, които ще ти харесат. Хайде, прибери меча и да легнем в леглото, за да се опознаят изцяло телата ни и да се научат да се доверяват едно на друго.

Той ме изучава с поглед, гневен от моите дела. В колко тревоги са омотани тези човеци. Винаги се страхуват да не изгубят нещо.

– Цирцея, първо превръщаш в прасета хората ми, после се опитваш да вкараш в капана и мен. А след това искаш да правя любов в твоята спалня, за да остана гол и безсилен? Как мога да бъда сигурен, че не кроиш някоя друга подлост срещу мен?

– Уверявам те, Одисей. Няма да ти сторя нищо.

– Тогава ми се закълни.

Заклевам се тържествено, усмихвайки се на прекалената му предпазливост.

Изкачваме се към моята стая, преминавайки през залите, в които се трудят моите четири слугини, дъщери на горите, изворите и реките, които се вливат в морето. Една от тях покрива с пурпурни килими креслата, като слага отдолу меки платове. Друга подрежда пред тях сребърни маси с позлатени кошници, трета носи златни чаши, след като ги е напълнила с вино от кратера, последната топли вода върху голям триножник.

Каня Одисей да влезе във ваната и нареждам на слугинята да донесе хладка вода, помагам ѝ да

я излее нежно върху главата и раменете му, за да го облекчи от умората му. Плъзгам ръце по ръцете и краката му, той от време на време притваря очи, освежен и възстановен, а аз му се възхищавам като пантера, която се е отказала от каприза да го разкъса.

Има мъже, които не струват нищо или почти нищо – по-голямата част от тях, и стойностни мъже, които са много малко. Одисей е един много привлекателен воин, аз знам това, знаят го и другите жени, които – смъртни или не – са се разтапiali в неговите обятия. Но в него има нещо повече от красота и силно тяло, освен героизъм и търпение, благодарение на които е понесъл опасностите в непознатите страни. Той има ум, който умее да броди из браздите на бедствията и да извлича поука от изминатия път. Може да си представи какво вещаят съдбите, умее да отгатва вероятностите, да изпреварва реакциите на човешката душа. Умее да преценява, да разгадава, да се преструва, че отхвърля нещо. При нужда той умее също да се отпусне, показвайки най-дълбоката си човешка същност. Всички тези таланти, взети заедно, не могат да убягнат на един добър наблюдател, ако той гледа в очите царя на Итака, ще намери там изписано всяко нещо.

Обличам го с наметало и прекрасна туника – мъжете обичат да бъдат глезени от женски ръце и аз го удовлетворявам, слагам го да седне на кресло, инкрустирано със сребърни капси, поставям под краката му малко столче. Слугинята слага близо до нас изящна масичка за храна, а икономката поставя на нея богати и обилни блюда, но героят не ги оценява.

– Защо, Одисей, не докосваш нито храната, нито моето пивко вино? Да не би да се боиш от други

неприятности? Все пак аз ти се заклех тържествено. Знаеш – не бих могла повече да ти навреда, дори и да искам. Пък и не желая, току-що се помирихме, нали?

– Цирсея, кой мъж, достоен да бъде наричан така, би могъл да се засити и наслади, знаейки, че извън това място, затворени зад една ограда, лежат другарите му, превърнати в прасета? Ако наистина държиш аз да ям и да не съм повече натъжен, освободи ги и ги доведи тук.

Кой знае дали той долови загадъчната ми усмивка, докато му обръщах гръб, за да го удовлетвори. Кой знае дали е забелязал, че взех пръчката, за да разваля магията, и не мога да му бъда ядосана, мисля си, докато отварям вратата на кочината и виждам другарите му, охранени като деветгодишни прасета.

Одисей ме следва, той е зад гърба ми. В края на краищата, доста неща са му минали през главата, за да понесе нов товар от болка. Бил е носен от много морета, доста пъти е достигал дъното, бил е изхвърлян на враждебни брегове. Той е просто странник. Всеки цар без дворец и без земя може да се превърне в отритнат човек, когато стъпи извън царството си.

Одисей обаче въпреки творческата си мисъл още не знае какво го очаква, защото не притежава дара на ясновидството. Тези другари например, които потупвам в момента, за да се превърнат отново в хора, той мисли, че ги спасява. Смята да ги върне вкъщи при жените и децата им. Не знае, че ще ги загуби след по-малко от година. Не знае, че след толкова страдания и мъки ще загинат в едно смъртоносно коработрушение, заклещени в морските дълбини с цвят на катран.

Но ето ги сега прасетата, които приемат отново човешките си черти. Направих ги даже по-хубави отпреди, дори Одисей го забеляза и се учуди, като видя четината да пада от главите им.

Отново имат ръце и крака и дълги бради и плачат като телета около кравата сега, когато виждат своя водач. Искат да се втурнат към бързия кораб и да го изтеглят на сушата, да натъпчат в пещерите с изглед към морето съкровищата и всички плавателни уреди, затова умоляват царя си да ги заведе.

Той ги изслушва, но решава да се върне след това при мен, защото добре знае, че храната и почивката могат много да подсилят тялото, и с тази мисъл уговаря другарите си.

Следвам го с поглед, докато потегля, обкръжен от своите, и не се изгубва в гъстия храсталак по посока на моите къщи, и в същото време галя дяволития лъв, отъркващ се около крака ми. Той също, някога, изглеждаше по друг начин.

Толкова е досетлив многоумелият Одисей, че разбра, че жените като мен не си служат с половинчати мерки: или са врагове, или са съюзници. Аз се опитах да му бъда враг. Мъжете, които акостират тук, са първо прелъстявани, после наказвани – толкова малко ми е нужно, за да ги превърна в животни. Това е единственият начин да им попреча да ме надвият. Ако не прибягвах към магическото изкуство, те биха се възползвали от това, както всъщност става навсякъде – от изток до запад, в пустинните места, в плодородните краища, в планинските градове или на брегове, които се мият от морето. В нашето древно време жената служи единствено да ражда, да се посвещава на семейството или да се отдава за удоволствие на мъжете.

За мен, която не приемам тези роли, единственият начин да избягам от това робство е да залавям всеки, който се приближи до мен, и да го правя безпомощен. Затова много повече бих предпочела да се изправя като враг пред Одисей, но Хермес не ми го позволи.

Синът Лаертов прекарва времето си до края на годината по един и същи начин, на сигурно място, защитен в моето селище. Не иска нищо, понякога го заварвам умислен, но неговите ненужни другари са тези, които при всяка смяна на сезоните и в края на дългите дни, започват отново да хленчат и да уговарят героя да отплават.

Когато сме в леглото, той ме моли, след като ме е дарил с удоволствие:

– Цирцея, ние трябва да заминем.

– Наистина ли го искаш, или твоите кученца го желаят?

– Те плачат около мен винаги когато теб те няма, вярно е. Но аз наистина го искам.

– Тръгвай тогава. Няма да те задържам против волята ти.

Одисей не знае, но аз само това чакам. Вече се уморих от тях. От неговите хрътки, които си придават важност като големи завоеватели, но всъщност могат единствено да съжаляват за онова, което нямат. Ами да си тръгват, далеч от мен, чупката.

Има толкова начини да помогнеш на един човек. Най-искреният е да споделиш с него своите познания и аз искам да бъде щедра:

– Божествени сине Лаертов, преди да си тръгнеш оттук, трябва да предприемеш едно пътуване. Трябва да отидеш в дома на Хадес и ужасната Персе-

фона, царя и царицата на Подземното царство, и да срещнеш духа на слепия тивански ясновидец Тирезий, който ще ти разкрие твоята съдба.

Ето, той пак плаче.

– Какво има сега, Одисей?

– Как ще стигна дотам? Кой ще ме води?

– Не се безпокой за това, няма да липсва водач на твоя кораб. Ти вдигни гротмачтата и разпъни снежнобелите платна, а полъхът на Борей ще тласне кораба през дълбокия океан. Ще отплавате към преддверието на отвъдното, без дори да е нужно да се ориентираш по звездите. Ще разпознаеш реките на ада: устията на Флегетон и Кокит, които се вливат в Ахерон.

Одисей ме гледа объркан и в него виждам ужаса, който човешките същества изпитват от смъртта. Искане ми се да го успокоя и да го уверя, че колкото смъртните са уплашени от смъртта, толкова ние, безсмъртните, сме уплашени от вечността. Това е двусмислие без изход – като не могат да решат нито едното, нито другото, живите същества са двойно по-смазани. Ние, боговете, усещаме смъртта, която полъхва близо до нас ни и почти се ядосваме, че тя не се интересува от нас. Затова изискваме от хората жертви, при които се пролива кръв – животни, заклани върху свещените камъни на нашите олтари. За да получим – за много краткото време на обряда – изумителната илюзия за преходността.

– Когато разпознаеш мястото, изкопай дупка, дълбока един лакът, и направи дарение за онези, които вече ги няма: прелей с мляко и мед, после вино и след това вода. После изсипи върху тях бяло брашно от ечемик. Обещай на покойниците, че щом се върнеш в Итака, ще им принесеш в жерт-

ва най-хубавата безплодна крава. Обещай също, че ще покриеш кладата със скъпи дарове. Принеси на Тирезий най-черния овен. Обещай само на него да принесеш тази жертва. След това трябва да се помолиш на благородните родове на покойниците, жертвайки един овен и една черна овца. Там ще завиеш към ниското, където се намира Ереб*, и ще обърнеш погледа си надалеч, в търсене на течението на реката. Ще заповядаш на другарите си да одерат и изгорят заклани животни, но преди всичко да се помолят на боговете на ада Хадес и Персефона. Защото това ще бъде моментът.

– Какво ще се случи тогава? – запита ме той уплашен.

– Ще дойдат душите на умрелите.

Бих искала да му обясня, че призраците на покойниците не са като живите хора. Те се държат по различен начин, по-инстинктивен и ирационален, бутат се и се блъскат като вълните на блато, предизвикани от падането на много камъни. Не изпитват съчувствие един към друг, има някаква обреченост, която ги различава от живите.

– Не бива да се плашиш, сине Лаертов. Ще браниш пролятата кръв, размахвайки меча, така ще държиш далече призрачните глави на умрелите. Онази кръв ще бъде преди всичко за Тирезий, единственият, който е в състояние да ти каже колко още ще трябва да бродиш, както и дали, и кога ще се върнеш в Итака.

Докато добавям подробности, чуваме шум от сгромолясване. Затичваме се бързо да видим какво

* Ереб или Еребус (гр.) – тъмната част в подземното царство, откъдето мъртвите трябвало да минат, за да стигнат Хадес. Б. пр.

става и гледката е ужасяваща! Един от другарите на Одисей, много младият Елпенор, е паднал от покрива и си е счупил врата. Хлапак, не много изявен в боя, бил е задрямал, замаян от екстаза на виното, после внезапно се е събудил от виковете на шумните си другари и е забравил за стълбата, поради което е паднал фатално от покрива.

И ето че отново избухват в плач безстрашните воители, опожарили Троя – леят сълзи и си скубят косите. Най-големите герои на своето време. Онези, които десет години са обграждали бляскавия град, опустошавайки го и сричайки го до основи без всякаква милост.

Предводителят им ги подканва, по-добре е да си тръгват, че ги очаква важна задача. Изпращам ги до кораба, но никой не ме забелязва. Кой би могъл да различи една богиня, която идва и си отива, ако тя не желае да бъде разкрита?

Отиват си под едно небе, осеяно с безгрижни бели облаци.

Докато обръщам гръб на тюркоазения нос на кораба, който чертае бразда вменящото се море, си мисля: жалко, че такъв мъж – въпреки че е по-добре да го загубиш, отколкото да го намериш – няма да срещна никога.